1-ŞÖBA · VETERINARIYA MEDITSINASI VA HAYVONLAR SALOMATLIGI

MULTIVIT+MINERALLAR PREPARATINING QÖYLAR ORGANIZMIGA FIZIOLOGIK TA'SIRI

Roʻzimov V.U. - SamDVMÇBU Nukus filiali Assistenti v.f.b.f.d., (PhD)
Kalbayeva S.B. -SamDVMÇBU Nukus filiali 1-bosqiç magistranti

DOI
10.66073/ReFocus-Conf/1311025
NASHR SANASI
13.11.2026 · Nukus
SAHIFALAR
141–144
NASHR HAMKORI
Research Focus
ISSN 2181-3833

IQTIBOS UÇUN Roʻzimov V.U., Kalbayeva S.B. Multivit+minerallar preparatining qöylar organizmiga fiziologik ta'siri // Veterinariya meditsinasi va çorvaçilikdagi dolzarb muammolar va ularning yeçimlari: xalqaro ilmiy va ilmiy-texnik anjuman materiallari. – Nukus, 2026. – B. 141–144. – DOI: 10.66073/ReFocus-Conf/1311025

ANNOTATSIYA *Maqolada Multivit+Minerallar preparati tarkibidagi vitaminlar, mineral moddalar va aminokislotalarning qöylar organizmidagi fiziologik ahamiyati adabiyotlar asosida tahlil qilindi. Qöylarning oziqlanişi, qon hosil bölişi, tabiiy himoya xususiyatlari va ösiş-rivojlaniş jarayonlarida uşbu moddalarning örni yoritildi. Vitamin-mineral ta'minotining yetişmasligi bilan boğliq holatlar va preparatning samaradorligini kelgusida klinik-gematologik hamda tirik vazn körsatkiçlari asosida baholaş zarurati körsatildi.*

KALIT SÖZLAR qöylar, Multivit+Minerallar, vitaminlar, mikroelementlar, aminokislotalar, gematologik körsatkiçlar, tirik vazn, ösiş.

Kiriş. Qöyçilikda hayvonlarning soğlom ösişi, mahsuldorligi va kasalliklarga çidamliligini saqlaş töğri oziqlantiriş bilan çambarças boğliq. Oziqadagi oqsil va energiya bilan bir qatorda vitaminlar hamda mineral moddalar ham muhim ahamiyatga ega. Ular suyak va muşaklarning rivojlanişi, qon hosil bölişi, fermentlar faoliyati va organizmning himoya tizimlarida qatnaşadi. Yoş qözilar, böğoz va emizikli sovliqlarning oziq moddalarga ehtiyoji bir xil emas. Oziqa tarkibidagi ayrim vitamin va minerallar yetişmasa, iştaha pasayişi, ösişning sekinlaşişi, jun sifatining yomonlaşişi va ayrim hollarda kamqonlik kuzatilişi mumkin. Biroq bunday belgilar boşqa kasalliklarda ham uçraydi. Şuning uçun vitamin-mineral preparatlarni qöllaş ehtiyoji hayvonning holati va ratsionni baholaş orqali aniqlanişi kerak [1,2].

Maqolaning maqsadi. Multivit+Minerallar preparati tarkibidagi biologik faol moddalarning qöylar organizmidagi vazifalarini adabiyotlar asosida tuşuntiriş hamda preparat ta'sirini kelgusida baholaş uçun asosiy körsatkiçlarni belgilaş.

Adabiyotlar tahlili. Qöylarning ösişi va rivojlanişiga vitamin hamda mineral moddalarning ta'sirini örganiş veterinariya va çorvaçilikda muhim yönaliş hisoblanadi. Ular qon hosil bölişi, suyak va muşaklarning şakllanişi, moddalar almaşinuvi hamda tabiiy himoya jarayonlarida iştirok etadi. Şu bilan birga, qöşimça preparatlarning samarasi

hayvonlarning yoşi, fiziologik holati, ratsioni va dastlabki vitamin-mineral ta'minotiga boğliq.

R.J.Van Saun qöylarda mikroelementlarga ehtiyoj oziqlantiriş şaroiti, ösiş davri, böğozlik va sut beriş holatiga qarab özgarişini körsatadi. Yaylov ösimliklarining mineral tarkibi tuproq va mavsumga boğliq bölgani sababli, qöşimça mineral preparat berişdan oldin ratsionni baholaş muhim. Muallif qöylarning ortiqça misga sezgirligini ham alohida ta'kidlaydi [1].

A.A.Samarin, M.A.Norouzian va A.Afzalzadeh ösayotgan qözilarda mikroelementlarning turli manbalarini soliştirgan. Tadqiqotda 18 boş Zandi zotli erkak qözi uç guruhga ajratilgan. Mikroelementlar qöşimça berilgan hayvonlarda oziqa iste'moli va ösiş samaradorligining ayrim körsatkiçlari nazoratga nisbatan yaxşilangani, biroq qonning barça biokimyoviy körsatkiçlari bir xil özgarmagani qayd etilgan. Bu qöşimçalarning ta'sirini faqat bitta körsatkiç bilan baholab bölmasligini anglatadi [2].

M.Mohri va boşqalar qözilarga selen hamda E vitaminini yuborişning qon, biokimyoviy körsatkiçlar va ösişga ta'sirini örgangan. Ayrim fermentlar faolligida farqlar kuzatilgan bölsa-da, tirik vazn ortişida guruhlar örtasidagi farq statistik jihatdan işonçli bölmagan. Demak, organizmning ayrim fiziologik körsatkiçlari yaxşilanişi har doim ham sezilarli vazn ortişi bilan birga keçmaydi [3].

S.Sterndale va boşqalar Merinos qöylariga E vitamini va selen berilganda ularning qözilarida uşbu moddalarning qondagi miqdori ortişini aniqlagan. Biroq qözilarning immun faoliyati va yaşovçanligida sezilarli yaxşilaniş kuzatilmagan. Bu natija biologik moddaning qonda köpayişi bilan amaliy klinik samaradorlik bir xil tuşunça emasligini körsatadi [4].

R.J.Van Saun mikroelementlar almaşinuvi va ona-homila örtasidagi boğliqlikni tahlil qilgan. Böğoz sovlilarning mineral moddalar bilan ta'minlanişi homila rivojlanişi va tuğilgandan keyingi moslaşuv uçun ahamiyatli. Şu sababli yoş qözilar va böğoz sovlilarga bir xil yondaşuvni qöllaş maqsadga muvofiq emas [5].

V.U.Ro'zimov va H.B.Niyozovlar tomonidan Bodifors va Multivit+Minerallar preparatlarini kompleks qöllaşning qoramollarning ösiş körsatkiçlari hamda tana massasi dinamikasiga ta'siri örganilgan. Mualliflar uşbu preparatlarning birgalikdagi ta'sirini baholaş orqali çorvaçilikda biologik faol preparatlardan foydalaniş masalalarini tadqiq etganlar. Mazkur tadqiqot vitamin-mineral preparatlarning hayvonlar organizmidagi fiziologik jarayonlar va ösiş-rivojlaniş körsatkiçlari bilan boğliqligini örganişda ilmiy ahamiyat kasb etadi [6].

Tadqiqotlarni taqqoslaş şuni körsatadiki, ayrim qöşimçalar ösiş körsatkiçlarini yaxşilagan, boşqalarida esa qon tarkibidagi özgarişlar tirik vazn ortişi bilan birga kuzatilmagan. Farqlar hayvonlarning yoşi, zoti, dastlabki ta'minoti, oziqlantiriş şaroiti va preparatlarning tarkibi bilan boğliq bölişi mumkin. Şu sababli Multivit+Minerallar preparatining qöylardagi ta'sirini tana harorati, yurak va nafas oliş soni, eritrotsitlar, leykotsitlar, gemoglobin, gematokrit va tirik vazn dinamikasini nazorat guruhi bilan soliştiriş orqali baholaş kerak.

MULTIVIT+MINERALLAR PREPARATINING FARMAKOLOGIK AHAMIYATI

Multivit+Minerallar vitaminlar, mineral moddalar va aminokislotalardan taşkil topgan kompleks preparatdir. Yorliqda körsatilgan A, D_3, E va B guruhi vitaminlari, nikotinamid hamda dekspantenol moddalar almaşinuvi bilan boğliq jarayonlarda qatnaşadi.

https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/1311025

Aminokislotalar oqsil sintezi uçun, mikroelementlar esa fermentlar va ayrim qon hosil böliş jarayonlari uçun muhimdir. Preparat tarkibidagi moddalarning fiziologik vazifasi uning qöylarda tirik vaznni albatta oşirişini anglatmaydi. Samaradorlik hayvonlarning dastlabki oziqlanişi, yoşi, soğliği, preparat tarkibi, dozasi va qöllaş usuliga boğliq. Qöylarda, ayniqsa, mis va yoğda eruvçi vitaminlarning ortiqça berilişidan ehtiyot böliş lozim. Preparatning aniq miqdoriy tarkibi va qöllaş tartibi rasmiy yöriqnoma bilan tekşirilişi şart. Preparat tarkibida turli biologik faol moddalar mavjudligi uning ta'siri bir neça fiziologik jarayon bilan boğliq bölişi mumkinligini anglatadi. Biroq moddaning organizmdagi vazifasi va aynan tayyor preparatning klinik samarasi bir xil tuşunça emas. Masalan, temir qon hosil bölişi uçun zarur, lekin temir tanqisligi bölmagan qöyga qöşimça temir beriş gemoglobin miqdorini albatta oşiradi degani emas.

Farmakologik baholaşda preparatning qanday yöl bilan yuborilişi, bir martalik dozasi, qöllaş oraliği va xavfsizligi muhimdir. Preparatning qöylar uçun ruxsat etilganligi hamda aniq dozalari işlab çiqaruvçining rasmiy yöriqnomasidan olinişi kerak. Preparat tarkibidagi mis, selen yoki yoğda eruvçi vitaminlar miqdori yuqori bölsa, ortiqça qöllaş xavfi kuçayişi mumkin. Şu sababli ilmiy tajribada preparatni qöllaş tartibi oldindan hujjatlaştiriladi.

Qöylarning ösişiga faqat vitamin-mineral ta'minoti emas, balki yem-xaşakning energiya va oqsilga boyligi, suv bilan ta'minlaniş, içki parazitlar, yuqumli kasalliklar va mavsumiy şaroit ham ta'sir qiladi. Bu omillar bir xil nazorat qilinmasa, tirik vazn ortişidagi farqni preparat ta'siri bilan boğlaş qiyin böladi. Şuning uçun nazorat guruhi tadqiqotning ajralmas qismidir. Multivit+Minerallar preparatining qöylar organizmiga ta'sirini örganişda hayvonlarning tana harorati, yurak urişi, nafas oliş soni, iştahasi va umumiy klinik holatini kuzatiş mumkin. Qon tekşiruvlarida eritrotsitlar, leykotsitlar, gemoglobin va gematokrit körsatkiçlarini baholaş maqsadga muvofiq. Ösişni baholaş uçun esa tajriba boşidagi va keyingi tirik vaznlar bir xil tartibda ölçanişi kerak.

Xulosa. Vitaminlar, mineral moddalar va aminokislotalar qöylarning me'yoriy ösişi, qon hosil bölişi va moddalar almaşinuvida muhim vazifalarni bajaradi. Multivit+Minerallar preparatining tarkibi uşbu fiziologik jarayonlarni qöllab-quvvatlaş uçun nazariy asos yaratadi. Şu bilan birga, preparatning qöylarda klinik-gematologik körsatkiçlar va tirik vazn ortişiga haqiqiy ta'siri maxsus nazoratli tajribada aniqlanişi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Van Saun R.J. Trace Mineral Nutrition of Şeep // Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice. – 2023. – Vol. 39(3). – P. 517–533. DOI: 10.1016/j.cvfa.2023.07.001.
2. Samarin A.A., Norouzian M.A., Afzalzadeh A. Effect of trace mineral source on bioçemical and hematological parameters, digestibility, and performance in growing lambs // Tropical Animal Health and Production. – 2022. – Vol. 54. – Article 40. DOI: 10.1007/s11250-021-03042-1.
3. Mohri M., Ehsani A., Norouzian M.A., Heidarpour Bami M., Seifi H.A. Parenteral selenium and vitamin E supplementation to lambs: hematology, serum bioçemistry, performance, and relationşip with other trace elements // Biological Trace Element Researç.-2011. – Vol. 139(3). – P.308-316. DOI: 10.1007/s12011-010-8659-4.
4. Sterndale S. et al. Supplementation of Merino ewes with vitamin E plus selenium increases α-tocopherol and selenium concentrations in plasma of the lamb but does not improve their immune function // Animal. – 2018. – Vol. 12(5). – P. 998-1006. DOI: 10.1017/S1751731117002300.
5. Van Saun R.J. Trace Mineral Metabolism: The Maternal-Fetal Bond // Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice. – 2023. – Vol. 39(3). – P. 399-412. DOI: 10.1016/j.cvfa.2023.06.003.

6. Roʻzimov V.U., Niyozov H.B. Bodifors va Multivit+Minerallar preparatlari sinergiyasining qoramollarda ösiş körsatkiçlari hamda tana massasi dinamikasiga ta’siri // International Congress on Biological, Physical and Çemical Studies. – 2025. – Vol. 18. – B. 59-62.